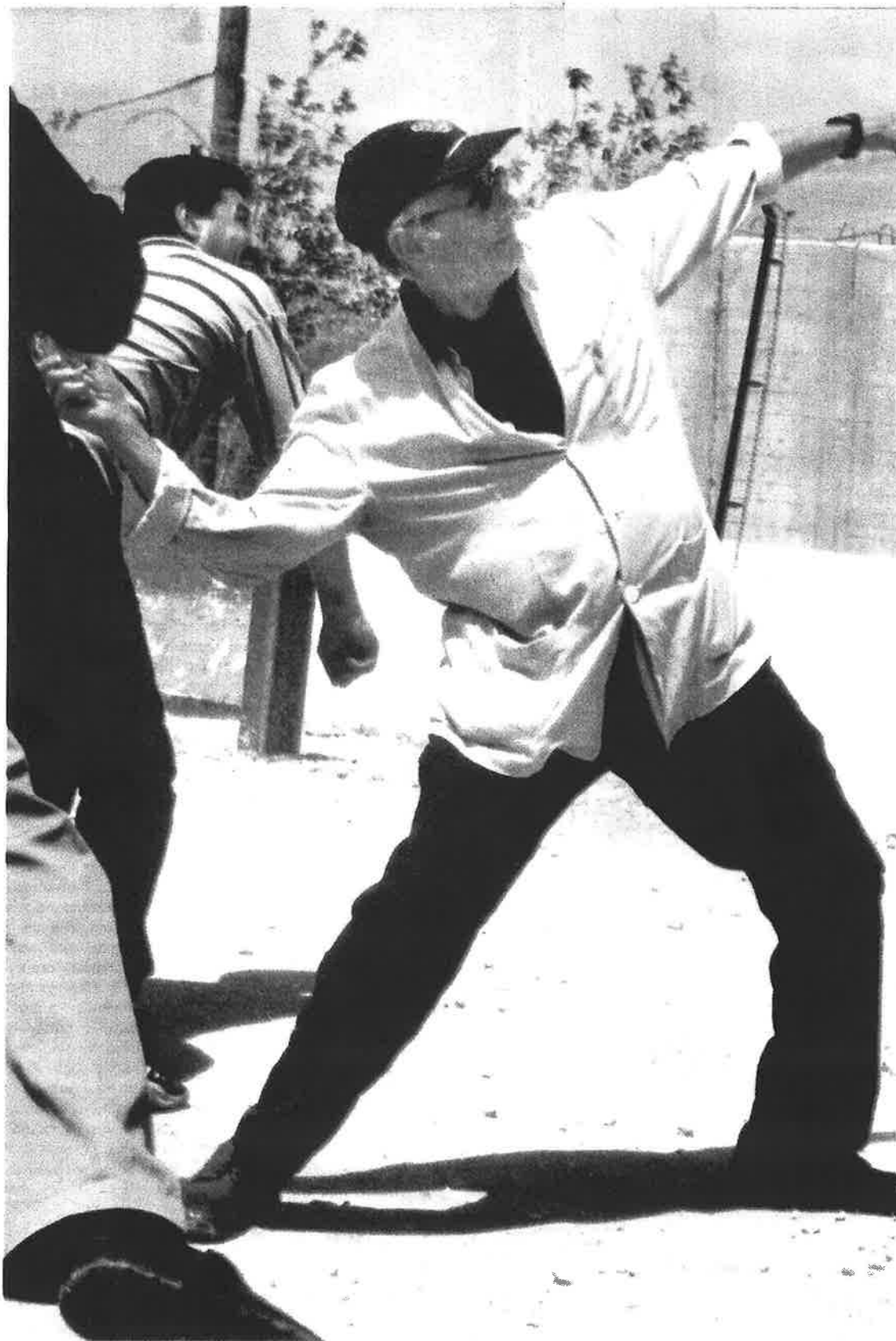

Mannen som snudde

Enten du har lest «Orientalismen» eller ikke, bør du sette av tirsdag 14. oktober til film og diskusjon om Edward Said.

■ FREDRIK GJERTSEN

Den palestinske litteraturviteren Edward Said (1935-2003) er en av etterkrigstidens viktigste intellektuelle. Hans liv og virke falt sammen med perioden da koloniene for alvor rev seg løs fra de gamle imperiemaktene. Men styrkeforholdet mellom rike og fattige land forandret seg ikke nevneverdig med frigjøringen, utbyggingen gikk bare fra å være politisk til økonomisk. Skjønt Said beskjeftiget seg ikke direkte med dette; han skrev heller om den ideologiske fordreiningen og fortelsen av visse nyheter og kulturuttrykk. Til tross for at informasjonsstrømmen hevdes å være fri, så blir enkelte interesser alltid underrepresentert, og hvilke interesser dette er, bestemmes av politiske forhold.

Edward Said ble født i Jerusalem av kristen-palestinsk familie, men vokste opp i Kairo. Han fikk mesteparten av utdannelsen sin i USA, og var tilknyttet Columbia-universitetet i New York i 40 år, fra 1992 som professor i engelsk og komparativ litteratur. Han var en ivrig debattant og pro-palestinsk aktivist, men ingen tilhenger av verken Yasir Arafat eller Oslo-avtalen. I 1991 fikk han diagnosen leukemi, og ettersom sykdommen skred fram sa han at han aldri ville gi TV-intervjuer igjen – men et unntak fra regelen gjør at vi denne kvelden på Litteraturhuset ikke bare får se «Edward Said: On Orientalism» (1998), men også og «Edward Said – The Last Interview» (2004).

Edward Said kaster stein mot israelske soldater da han var på besøk i den Libanesiske grenslandsbyen Kfar Kila i juli 2000.
FOTO: SCANPIX/AFP

strømmen

Dette blir en lang kveld, for mellom filmene blir det diskusjon om et par av den siste tidens største litterære suksesser fra den arabiske verden: Khaled Hosseini «Drageløperen» og Azar Nafisi «Å lese Lolita i Teheran». Hva er det egentlig som gjør at akkurat disse bøkene er blitt så enormt populære i Vesten? Azar Nafisi er for eksempel blitt knallhardt angrepet for at boken hennes angivelig legger Iran åpent for vestlig innflytelse. Særlig har Saids kollega Hamid Dabashi gått langt i sin kritikk og sagt at boken hennes nærmest framstiller angloamerikansk litteratur som nødvendig medisin for en sykkelig svak persisk-muslimsk kultur. Om dette høres drøyt ut, så er det ikke dumt å se denne kritikken i sin sammenheng, og det er nettopp der Edward Said og orientalismen kommer inn.

Det Edward Said i all korthet hevder i sitt hovedverk «Orientalismen» (1978) er at all vestlig litteratur og forskning om Midtøsten i mange hundre år ikke bare har vært ensidig rasistisk, men at den sett som en samlet disiplin – det som Said døpte orientalisme – har mistet kontakten med objektet for studiene – altså Orienten selv – og har begynt å leve sitt eget liv. Said argumenterer svært grundig for dette, med side opp og side ned med eksempler, og for dette er han blitt belønnet med akademisk udødelighet og en god del fiender. Men poenget er at han fikk flyttet grensesteinene for debatten langt før motargumentene satte inn, og siden Said var såpass modig og alt annet enn ufeilbarlig, så er det også verdt å sette seg inn i hva mange av kritikerne har på hjertet. (Se for eksempel Aijaz Ahmads «In Theory: Classes, Natures, Literatures» fra 1992.)

Edward Saids tenkning førte til et noe så sjeldent som et paradigme-

Edward Wadie Said (1935-2003).

«Han var en ivrig debattant og pro-palestinsk aktivist, men ingen tilhenger av verken Yassir Arafat eller Oslo-avtalen.»

skifte. For en bokorm betyr det helt konkret at hvis du setter deg inn i Edward Saids forfatterskap, så er det store sjanser for at måten du tenker på vil bli forandret for alltid. Om du også leser hans selvbiografi «På feil sted» (1999), vil du få vite hvordan det føltes å være oppkalt etter en walisisk prins mens du samtidig bar et arabisk etternavn. Og hvis du i tillegg vurderer denne filmkvelden for å få en komprimert versjon av hans tanker, så minn deg selv på at Said var profesjonell foreleser på et av USAs beste universiteter, og vit at han her framstår som en veltalende og relevant debattant og alt annet enn høyt-flygende tåkefyrste.

kultur@dagsavisen.no

Filmvisning og debatt på Litteraturhuset i samarbeid med Film Fra Sør:

DOKUMENTAR
«Edward Said: On Orientalism» (1998)

DOKUMENTAR
«Edward Said – The Last Interview» (2004)
14. oktober

«Hvis du setter deg inn i Edward Saids forfatterskap, så er det store sjanser for at måten du tenker på vil bli forandret for alltid.»

Sekstenårige Miguel (Alan Chavez) lever i en verden preget av fattigdom og kriminalitet. FOTO: FFS

Rystende klassekrig

5 THRILLER
«La Zona»
Regi: Rodrigo Pla
Mexico – 2007

Besk samfunnskritikk forkledd som en thriller om to tenårings gutter på hver sin side av klasse-skellet i Mexico.

Alejandro (Daniel Tovar) bor sammen med sine velstående foreldre trygt skjermet fra omverdenen i boligkomplekset «La Zona»: en idyllisk og inngjerdet frisone for overklassen midt i hjertet av New Mexicos slum. De har egen skole, butikker og privat sikkerhetsstyrke, så det er ingen grunn til å menge seg med kreti og pleti i verden utenfor.

Sekstenårige Miguel (Alan Chavez) befinner seg i en ganske annen verden, preget av fattigdom og kriminalitet. Da han en hopper over gjerdet og inn i «sonen» sammen med to eldre venner, ender besøket i kaos. Et innbrudd leder videre til fire dødsfall, men innbyggerne i dette lukkede samfunnet akter ikke å miste sine privilegier ved å slippe korrupte politifolk inn på området. Så de dekker over hele saken og dumper likene i en søppelbil. Mens politimannen Rigoberto (Mario Zaragoza) etterforsker saken på eget initiativ, danner Alejandro far en borgerverngruppe

for å få fatt i den gjenlevende «forbryteren» Miguel. En livredd, skadet guttunge som søker dekning i kjelleren til Alejandros familie.

Historien er mer nyansert enn den raske beskrivelsen antyder, og regi-debutant Rodrigo Pla nekter å tegne karakterene i svart-hvitt. Deres motivasjoner for å handle som de gjør er godt definert, og ifølge «La Zona» er individene uansett et mindre problem enn systemet som helhet. Et segregert, korrupt kelasamfunn der politiet alltid kan bestikkes, de fattige kan slås til taushet, eller drepes uten konsekvenser og velstand hevder deg høyt over loven.

Samfunnskritikken her er kanskje rettet spesifikt mot Mexico, der skillet mellom fattig og rik er enormt. Temaene i «La Zona» er allikevel like universelle som rystende: om konsekvensene av selvtekt, borgerlig paranoia, og hvor lite som skal til før vi lar vår siviliserte maske falle. Dette fungerer over all forventning, både som publikumsvennlig thriller og skarp samfunnskritikk.

kultur@dagsavisen.no

ESPEN SVENNINGSEN RAMBØL

«Temaene i «La Zona» er allikevel like universelle som rystende: om konsekvensene av selvtekt, borgerlig paranoia, og hvor lite som skal til før vi lar vår siviliserte maske falle.»